

MIASTA MARZEŃ

Casablanca i Marrakesz

BIBLIOTEKA GAZETY WYBORCZEJ

MIASTA MARZEŃ

Casablanca i Marrakesz

kulturalnysklep.pl

P O L E C A

Zamów na www.kulturalnysklep.pl
pod numerem 801 130 000*
*opłata zgodnie z taryfą operatora

MIASTA MARZEŃ

Casablanca i Marrakesz

Charakterystyczne
marrakeskie souki.

„Miasta Marzeń” to nowa 21-tomowa seria przewodników, poświęconych miastom znanym z historii i literatury. Opowiada ich dzieje, prezentuje zgromadzone w nich zabytki i dzieła sztuki, kreśli sylwetki wielkich i sławnych mieszkańców. I – przede wszystkim – wskazuje trasy, które ułatwiają dogłębne ich poznanie. Z tymi przewodnikami marzenia się spełniają.

Przewodniki z serii „Miasta Marzeń” mają powtarzalny układ, dzięki czemu posługiwanie się nimi jest proste i intuicyjne. W szczególny sposób zostały zaakcentowane w nich informacje bliskie polskiemu odbiorcy.

Część I, **Historia** – ukazuje dzieje miasta od najdawniejszych czasów aż po dzień dzisiejszy.

Część II, **Wademekum** – prezentuje osobliwości miasta, lokalne specjały, tradycje i jego niezwykłych mieszkańców.

Część III, **Zwiedzanie** – proponuje trasy, którymi najlepiej udać się na podbój miasta. Autorzy zatroszczyli się o to, by turystom nie umknął żaden szczegół wart poznania, a miejskie szlaki turystyczne wytyczyli tak, by podczas aktywnego zwiedzania mogli pozwolić sobie na chwilę wytchnienia od zgiełku miasta.

Rady dla podróżnych – w tej części znalazły się praktyczne rady, jak poruszać się po mieście, jakiej skosztować kuchni i gdzie najwygodniej się zatrzymać. Cennym uzupełnieniem są liczne wskazówki, które nawet w obcym kulturowo mieście pozwolą poczuć się bezpiecznie.

Opisy najbardziej
interesujących obiektów
w części **Zwiedzanie**
zostały opatrzone
odsyłaczami
do kolorowych planów
i map, a ikonka w górnym
rogu strony informuje,
gdzie szukać mapy.

Autorzy

Książka powstała w wyniku współpracy dwojga autorów. Pierwszym z nich jest Stanisław Szuro, długoletni pracownik Instytutu Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Poza pracą naukową, od wielu lat pasjonuje się podróżami, starając się jak najlepiej poznać odwiedzane miejsca. Od kilku lat w swojej pracy zawodowej skupił się na oprowadzaniu turystów po świecie. Kilkakrotnie podróżował do Maroka, odwiedzając zarówno Casablanca, jak i Marrakesz.

Współautorką publikacji jest Gabriela Snaczke, absolwentka historii sztuki na Uniwersytecie Jagiellońskim. Realizując swoje pasje, podróżuje i pracuje jako pilot wycieczek zagranicznych. Stałe poszerza przy tym swoje zainteresowania kulturą i sztuką odwiedzanych miejsc.

Redakcja pragnie podziękować pani Magdalenie Matyi-Pietrzyk za zaangażowanie przy pracy nad przewodnikiem.

Przedmioty oferowane
przez jeden
z marrakeskich bazarów.

Casablanca i Marrakesz

► Plany

Casablanca
przednia wyklejka

Stara medyna
i wybrzeże
102–103

Nowa medyna
134

Meczet Hassana II
140

Marrakesz
176–177

Meczet Kutubijja
182–183

Wokół placu
Ibn Jusufa
198

Marrakesz
tylna wyklejka

► Wprowadzenie 14

► Historia

Kalendarium 20

Północno-zachodni róg

Afryki w starożytności 24

W łączności z Al-Andalus 32

W sąsiedztwie imperiów europejskich 40

Utrata niepodległości 50

W niepodległym Maroku 62

► Wademekum

Wierzenia Marokańczyków 70

Casablanca 1942 76

Marrakesz – miasto ogrodów 82

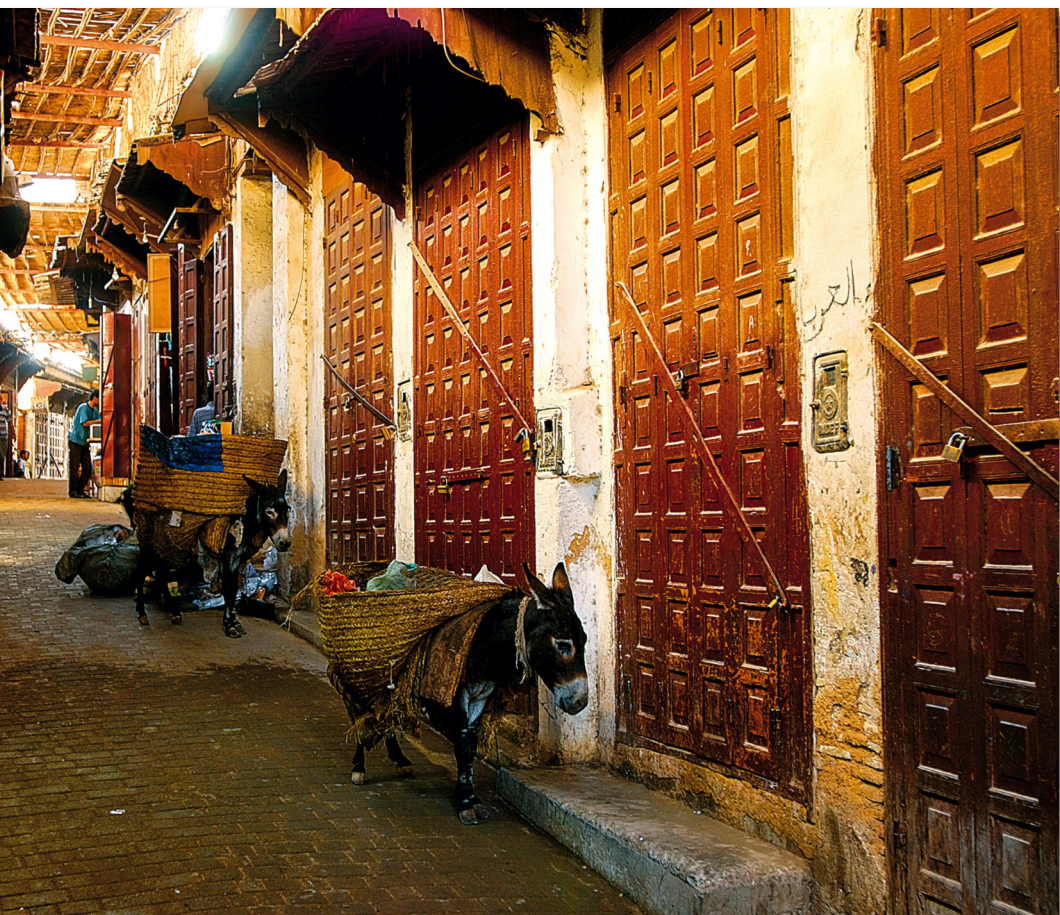
Wyśmienita kuchnia marokańska 86

► Zwiedzanie Casablanki

Orientalny urok Casablanki 100

Stara medyna i francuskie nowe miasto 104

Plac Muhammada V i okolice	122
Nowa medyna	132
Duma Casablanki – meczet Hassana II	138
Wzdłuż brzegu Oceanu Atlantyckiego	152
Rezydencjonalna dzielnica Anfa	162

► **Zwiedzanie Marrakeszu**

Marrakesz	174
Plac Dżemaa el-Fna	178
Mury czerwonego miasta	188
Wokół placu Ibn Jusufa	196
Południowa część marrakeskiej medyny	204

Północna część medyny	216
Francuskie nowe miasto	222
Historyczne ogrody na obrzeżach Marrakeszu	228

► **Okiem znawcy**

Legia Cudzoziemska	92
Prost i jego plan rozbudowy Casablanki ..	114
Marszałek Lyautey	126
<i>Bidonville</i>	159
Jan Paweł II w Casablance	166

► Rady dla podróżnych	235
------------------------------------	-----

Wprowadzenie

Casablanca, symbol dominacji Francji nad Marokiem, to dzisiaj najbardziej europejskie miasto w kraju. Marrakesz to z kolei oznaka związków Maroka z hiszpańską Andaluzją. Oba miasta stanowią wizytówki Królestwa Marokańskiego.

Casablanca, choć wywodzi się z antycznej, fenickiej Anfy, wcale nie wydaje się starym miastem. Patrząc na nią z daleka, widzimy wielkie, miejskie mrowisko, z którego wyrastają drapacze chmur. Mówi się, że metropolia powstała w zawrotnym tempie ze względu na fakt, że stała się gospodarczą stolicą nowoczesnego Maroka, rozbudowaną na miarę nowych konieczności, a właściwie potrzeb i zamierzeń Francuzów. Mieszkańcy „Casa”, jak powszechnie Marokańczycy nazywają Casablankę, szczerzą się największym meczetem w kraju, są dumni z rezydencjonalnej dzielnicy Anfa, podkreślają wielkość portu i liczbę mieszkańców, którą zazwyczaj sami oceniają na 6 mln. Przeważnie nie dostrzegają jednak, że tutejsze centrum to jedno z największych w świecie skupisk domów wybudowanych w stylu *art déco* – jakby chcieli zapomnieć o 40 latach rządów francuskich w tym mieście.

Oryginalność i bogactwo Casablanki polegają tymczasem na tym, że stanowią tygiel, w którym miesza się dwie kultury. Przykładów łatwych do uchwycenia przez wnikliwego obserwatora jest wiele, jak choćby budynki administracyjne wznoszone przez Francuzów w stylu mauretańskim czy francuskie menu w restauracjach arabskich. Widoczna jest też fascynacja językiem francuskim, w którym wydawana jest nawet prasa codzienna. Podobnie stroje noszone przez mieszkańców to w równej mierze tradycyjne galabije, jak i ubiory europejskie.

Marrakesz to czwarte co do wielkości miasto kraju, które przez wiele lat pełniło funkcje stołeczne, a dziś uważane jest za nieoficjalną stolicę południowego Maroka i za jedną z największych atrakcji tej części kontynentu. Jego afrykański charakter podkreślają gaje palmowe rozciągające się wokół miasta, które nadają mu charakter saharyjskiej oazy.

Na poprzednich stronach: zabudowania Casablanki; zdobne detale meczetu Hassana II; Dżemaa el-Fna, serce Marrakeszu.

Po prawej: kościół pw. Najświętszego Serca Jezusowego widziany z parku Ligi Arabskiej.

Najważniejszą atrakcją turystyczną Marrakeszu jest otoczona murami medyna, w której znajdują się wspaniałe budowle stworzone w stylu andaluzyjsko-marokańskim. Są one świadectwem potęgi tego miasta w średniowieczu, kiedy to pod rządami Almohadów (1130–1269 i 1149–1230) było stolicą muzułmańskiego imperium położonego na terenie Afryki i Europy. Najbardziej znanym przykładem takiego budynku jest z całą pewnością meczet Kutubijja, którego minaret stał się wzorem dla większości tego typu wież w Maroku. Innymi obiektami są medresa Ibn Jusufa – kiedyś największa szkoła teologiczna w północnej Afryce, w której zachowały się wyjątkowo piękne sztuki kuterii oraz cenna nekropolia sułtanów z dynastii Saadytów (1549–1659) – czy też ruiny wspaniałego Pałacu el-Badi.

Ważny element kultury miasta stanowi przywiązanie jego mieszkańców do bogatej tradycji orientalnego Wschodu. Widoczne jest to na całym jego terenie, ale najłatwiejsze do zaobserwowania na otaczonym wąskimi i krętymi uliczkami placu Dżemaa el-Fna, który po prostu promieniuje egzotyką.

Casablanca i Marrakesz to dwa zupełnie inne miasta. Pierwsze pochłonięte jest interesami, zapatrzone w nowoczesność i pieniądze. Drugie, spoglądające w przeszłość, zachwyca swoją historią. To niejako dwie skrajności, pomiędzy którymi mieści się całe współczesne Maroko.

Powyżej: panorama Casablanki.

Po prawej: stara uliczka Marrakeszu.

Na następnych stronach: czerwone mury Marrakeszu to jeden z bardziej charakterystycznych elementów miasta.

Najważniejsze daty

XI w. p.n.e. Fenicjanie zakładają osadę i port w Anfie, w miejscu późniejszej Casablanki.

201 p.n.e. Klęska Kartaginy w II wojnie punickiej; Anfa wchodzi w skład Królestwa Mauretanii.

II w. p.n.e. Przejęcie przez Berberów języka i kultury fenickiej.

104 p.n.e. Królestwo Mauretanii zostaje podporządkowane Rzymowi.

40–44 Powstanie Berberów prowadzące do uniezależnienia się od Rzymu terenów dzisiejszego południowego Maroka.

705 Włączenie Berberów do muzułmańskiej prowincji Ifrikiji.

739 Berberowie buntują się przeciw kalifom, wspierając islamski ruch charydżyzmu.

744 Powstanie charydżycznego emiratu Barghwata ze stolicą w Anfie.

1052 Przybycie do Maroka pierwszego plemienia arabskiego Beni Hilal.

1062 Almorawidzi w trakcie walk z emiratem Barghwata zakładają Marrakesz i ustanawiają go swoją stolicą.

1147 Ostatni władca almorawidzki ginie w trakcie zdobywania Marrakeszu przez wojska Almohadów.

1149 Almohadzi pokonują emirat Barghwata i zrównują Anfę z ziemią.

1212 Klęska Almohadów pod Las Navas de Tolosa rozpoczyna proces utraty Andaluzji przez Almohadów na rzecz chrześcijan.

1269 Merynidzi zajmują Marrakesz; ostateczny upadek Almohadów.

1348 Epidemia dżumy dziesiątkuje ludność Maroka.

1465 Bezpomtna śmierć sułtana Abdulhaka II kończy istnienie dynastii Merynidów.

1465 Powstanie republiki korsarskiej w Anfie, która istnieje do 1472 r.

ok. 1470 Górale Hintata tworzą niezależny od sułtana emirat Marrakesz, co świadczy o rozkładzie państwa rządzonego przez Wattasydów.

1515 Anfa zostaje opanowana przez Portugalczyków.

1549 Władzę nad Marokiem obejmuje dynastia Saadytów.

4 sierpnia 1578 Klęska wojsk portugalskich w bitwie „trzech królów” pod Alcazarquivir.

1610 Podział Maroka na sułtanat Fezu i sułtanat Marrakeszu, rządzone przez dwie gałęzie Saadytów.

1669 Mulaj er-Raszid z panującej do dziś dynastii Alawitów zajmuje Marrakesz.

1695 Początek rozbioru Pałacu el-Badi w Marrakeszu.

1755 Trzęsienie ziemi niszczy Dar el-Beidę.

1769–1775 Budowa bastionu artyleryjskiego w Dar el-Beida.

ok. 1790 Na angielskich mapach pojawia się po raz pierwszy nazwa miasta „Casablanca”.

1805–1831 Port w Casablance jest zamknięty dla statków europejskich.

1836 Powstanie w Casablance stałej komory celnej.

1873 Francja otwiera konsulat w Casablance.

1907 Początek francuskiej okupacji Casablanki.

30 marca 1912 Podpisanie traktatu w Fezie – początek francuskiego protektoratu w Maroku.

1912–1915 Budowa kolejki wąskotorowej łączącej Casabankę z Marrakeszem.

1934 Zakończenie francuskiego podboju Maroka.

1940 Klęska Francji w II wojnie światowej.

8–16 listopada 1942 Operacja Torch.

14–24 stycznia 1943 Konferencja w Casablance.

16 listopada 1955 Maroko uzyskuje niepodległość.

15 sierpnia 1957 Maroko staje się królestwem.

26 lutego 1961 Umiera król Muhammad V – Ojciec Narodu.

7 grudnia 1962 Maroko uzyskuje pierwszą ustawę zasadniczą.

1965 Demonstracje studentów; wprowadzenie stanu wyjątkowego w kraju.

Listopad 1975 Tzw. Zielony Marsz.

1976 Maroko podpisuje układ o współpracy z krajami EWG.

1996 Maroko stowarzysza się z Unią Europejską.

1999 Objęcie władzy przez Muhammada VI.

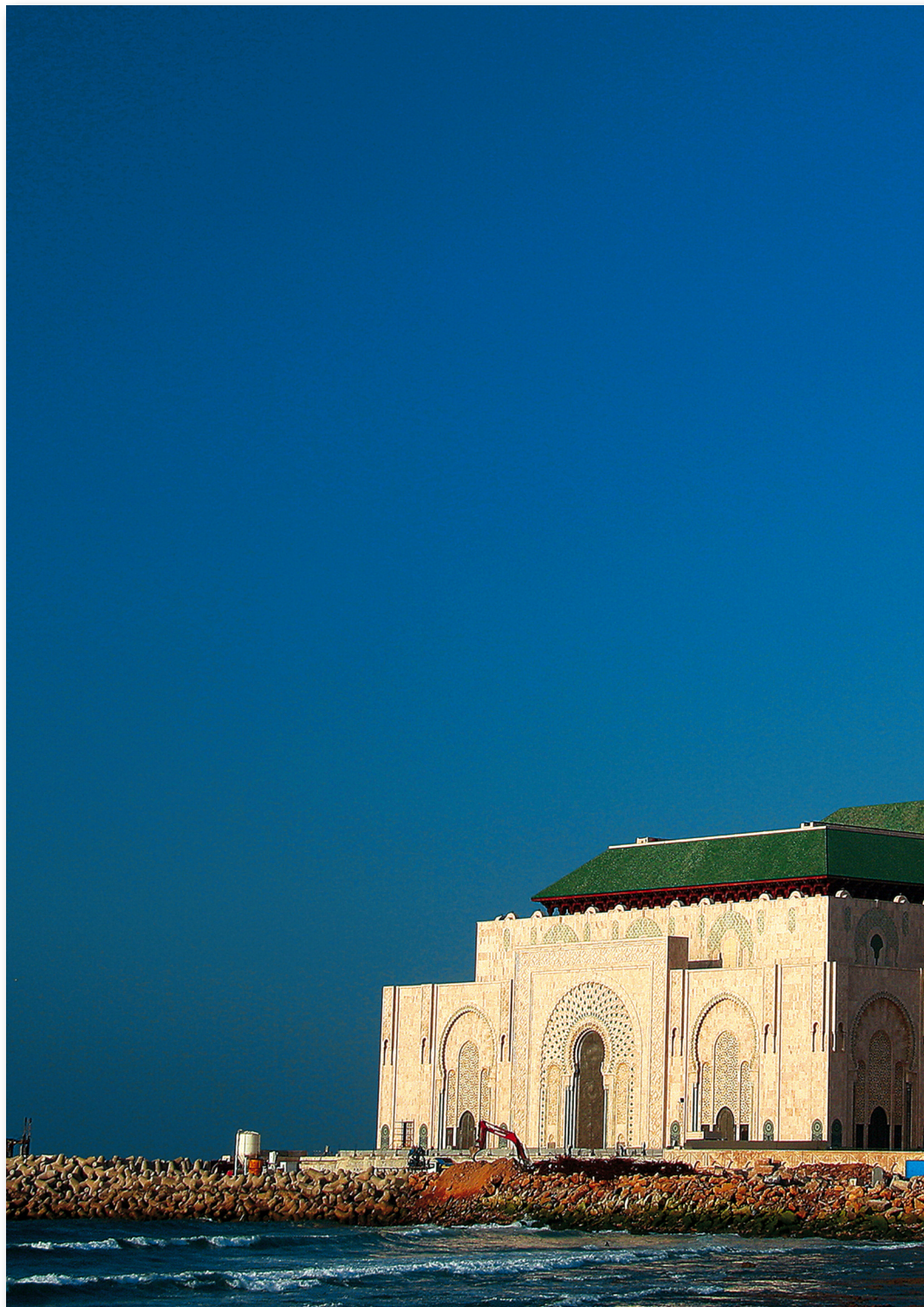
16 maja 2003 Casabanką wstrząsają zamachy bombowe.

1 lipca 2011 Referendum zatwierdza nową konstytucję Maroka.

Po prawej: misternie zdobione podcienia meczetu Hassana II.

Na następnych stronach: meczet Hassana II w Casablance.

Północno-zachodni róg Afryki w starożytności

Pomimo że powstanie miast Casablanca i Marrakesz dzieli kilka wieków, to aby zrozumieć podobną mentalność ich mieszkańców, należy poznać antyczne korzenie kultury tego terenu.

Na północno-zachodnim afrykańskim wybrzeżu Atlantyku, na którym znajduje się Casablanca, oraz na terenach położonych bardziej na południe już tysiące lat przed założeniem tu pierwszych miast panował sprzyjający ludziom oraz zwierzętom ciepły i wilgotny klimat. Świadczy o tym fakt, że na tych obszarach w latach 60. XX w. odnaleziono najstarsze ślady osadnictwa ludzkiego, datowane na okres pomiędzy 3 000 000 a 50 000 lat p.n.e. Przedmioty odkryte w trzech miejscach – na stanowiskach archeologicznych w Casablance oraz w Rabacie i Dżebel Irhud koło Marrakeszu – wykazują duże podobieństwo. Wysunięto więc na tej podstawie wniosek o istnieniu tu kultury tzw. człowieka rabackiego, która była współczesna występującej w Europie i na południu Afryki kulturze aszelskiej, zaliczanej do kultur człowieka neandertalskiego.

Tworzący ją praludzie, którzy zostali później wyparci przez gatunek *Homo sapiens*, żyli w zupełnie innych warunkach klimatycznych i przyrodniczych niż dzisiejsi mieszkańcy Maroka. Północną Afrykę pokrywały wówczas gęste lasy, które zamieszkiwały liczne gatunki zwierząt – występowały tu m.in. lwy, pantery, antylopy, słonie, żyrafy oraz strusie.

Ok. 2500 lat p.n.e. zmienił się klimat na terenach dzisiejszego Maroka. Nastąpiło wówczas wysuszenie Sahary, co spowodowało znaczne zmiany we florze i faunie północnej Afryki. Na tych obszarach, zgodnie z odkryciami archeologicznymi, dominowały wówczas liczne stada antylop, a prawie nie spotykało się słoni oraz drapeżników.

W okresie późnego neolitu doszło do licznych migracji ludności śródziemnomorskiej na teren dzisiejszego Maroka. Ludzie ci przemiesz-

czali się z populacją miejscową, tworząc kulturę Libiko-Berberów, przodków późniejszej kultury berberyjskiej. Nieliczne informacje, którymi dysponujemy, pozwalają nam określić, że jej podstawową formą organizacyjną był ród. Domyślamy się, że jej przedstawiciele czcili siły natury, przy czym miejscami kultu były szczyty górskie, groty i źródła. Bogom składano ofiary ze zwierząt, a być może również z ludzi.

W kręgu kultury fenickiej

W XII w. p.n.e. do wybrzeży zaczęły docierać wyprawy Fenicjan, którzy prowadzili tu ożywioną działalność handlową. Potwierdzone ślady ich bytności znaleziono na całym wybrzeżu marokańskim. Jednak prawdopodobnie zakładali tu tylko faktorie handlowe i niewielkie ośrodki kupieckie, spośród których najlepiej zachowały się ruiny miasta Lixus, zwanego również Makom Szemesz, leżącego na południe od Tangeru. Wielowiekowa tradycja mówi, że pośród stworzonych przez Fenicjan osad, w miejscu, gdzie rozciąga się dziś Casablanca, powstało miasteczko o nazwie Anfa, leżące obok niewielkiego, naturalnego portu.

Kupcy fenicyj nie próbowali kolonizować wnętrza lądu, zadowalając się prowadzeniem handlu z miejscową ludnością berberyjską, której dostarczali wyrobów rzemieślniczych. Nazwa „Berberowie” prawdopodobnie pochodzi od greckiego słowa *barberoi* oznaczającego barbarzyńców. Sami zaś rdzenni mieszkańcy tych terenów określali się mianem Maurów. Prowadzili pasterko-koczowniczy tryb życia i już w III w. p.n.e. posiadali własne państwo – Królestwo Mauretańskie.

Po prawej: Szalla – starożytne ruiny na przedmieściach Rabatu.

Ruiny starożytnego miasta Volubilis.

Ważną dla historii tych ziem cezurę stanowi 201 r. p.n.e. Wówczas bowiem pod Zamą Rzy-

mianie rozbili armię kartagińską, zwyciężając w ten sposób II wojnę punicką. Klęska Kartagi-

Fenicjanie

Kultura fenicka, zwana również punicką, powstała ok. 3 000 000 lat p.n.e. na terenie azjatyckiego wybrzeża Morza Śródziemnego. Największymi miastami fenickimi były Tyr, Sydon, Arwad i Birut. Fenicjanie bardzo szybko opanowali umiejętności żeglarskie, stając się w XII w. p.n.e. najbardziej znaczącą potęgą morską. Zajmowali się głównie handlem morskim. Skupowali surowce, takie jak ołów, miedź i cyna. Dzięki temu mogli rozwinąć produkcję rzemieślniczą, która następnie w większości była eksportowana. Handel fenicki miał olbrzymi wpływ na upowszechnienie się różnych umiejętności w basenie Morza Śródziemnego – dzięki nim w wielu regionach rozwinęło się górnictwo oraz hutnictwo metali nieżelaznych i kruszców. Rozprzestrzenili wyroby szklane i metalowe, a także przedmioty z kości słoniowej oraz barwione tkaniny. Stosowali również

zaawansowane metody uprawy roli, między innymi tworząc na stokach górskich systemy tarasów przeznaczonych pod sady owocowe i winnice. Przez wielu badaczy uważani są również za wynalazców pieniędzy oraz mydła.

Od połowy XII w. p.n.e. kupcy fenicy rozpoczęli akcję kolonizacyjną wybrzeży Morza Śródziemnego, polegającą na budowie własnych miast portowych, które były bazami dla handlu morskiego.

W XI w. p.n.e. dotarli do afrykańskich wybrzeży Oceanu Atlantyckiego. Na tych terenach największe znaczenie osiągnęła założona w IX w. p.n.e. Kartagina (w pobliżu dzisiejszego Tunisu), która w VII w. p.n.e. (gdy Asyria zajęła Fenicję) podporządkowała sobie większość kolonii fenickich. Jej potęga została złamana dopiero przez Rzym w wyniku trzech wojen zwanych punickimi (264–241, 218–201 i 149–146 p.n.e.).

ny, najpotężniejszego wówczas miasta fenickiego w Afryce Północnej, doprowadziła do podporządkowania Królestwu Mauretanii fenickich kolonii na wybrzeżu morskim. Dzięki temu zdecydowanie rozszerzyły się wpływy kultury fenickiej wśród mieszkańców tego królestwa, rozwinęło się wówczas rzemiosło i rolnictwo. Tym drugim zajmowali się szczególnie uchodźcy fenicy, którzy napłynęli po III wojnie punickiej, zakończonej w 146 r. p.n.e. zburzeniem przez Rzymian Kartaginy. Dzięki temu w I w. n.e. tereny Maroka stały się jednym z największych producentów zboża w basenie Morza Śródziemnego. Napływ Fenician spowodował również upowszechnienie się wśród Berberów języka punickiego, który do dziś jest podstawą języków berberyjskich.

W granicach Imperium Romanum

Zwycięstwo legionów rzymskich w wojnach punickich spowodowało dalszą ekspansję Imperium Romanum na tereny Afryki Północnej. Zawocowała ona prowadzoną w latach 111–104 p.n.e. wojną pomiędzy Rzymem a królem numidyjskim Jugurtą (160–104 p.n.e.), która skończyła się klęską tego drugiego. Zwycięzcy przekazali zdobyte tereny sprzymierzonemu z nimi królowi mauretańskiemu Bocchusowi I (ok. 140–91/81 p.n.e.), który w ten sposób stał się władcą Królestwa Wielkiej Mauretanii, obejmującego tereny dzisiejszego Maroka oraz Algierii, i posiadającego status państwa sprzymierzonego z Rzymem.

Po śmierci Bocchusa I przywództwo nad państwem przejęli jego wnukowie, a po bezpotomnej śmierci drugiego z nich, Bocchusa II (zm. 33 p.n.e.), na tronie zasiadł potomek królów numidyjskich Juba II (52 p.n.e.–23 n.e.), który poślubił Kleopatrę Selene (40 p.n.e.–6 n.e.), córkę Marka Antoniusza (82–30 p.n.e.) i Kleopatry (69–30 p.n.e.). Rządy Juby II, a następnie jego syna Ptolemeusza (1 p.n.e.–40 n.e.), to okres największego rozkwitu ekonomicznego tego państwa. Rzymianie przywozili stąd zboże, oliwę, winogrona, rzadkie gatunki drewna, konie, osły oraz wełniane *stragulae maurae* – kobierce berberyjskie, cenione wówczas tak wysoko jak obecnie dywany perskie. Dodatkowo Mauretania słynęła z produkcji poszukiwanego w Rzymie purpurowego barwnika do tkanin. Bogactwo kraju zgubiło

Ruiny Sydonu, niegdyś jednego z największych miast fenickich.

Ptolemeusza, który w 40 r. został zamordowany na rozkaz cesarza Kaliguli liczącego na to, że przejście Wielkiej Mauretanii pozwoli mu zlikwidować niedobory skarbu rzymskiego.

Śmierć władcy wywołała powstanie antyrzymskie na terenie Mauretanii, na którego czele stanął królewski wyzwolieniec Aedemon. Legiony rzymskie w ciągu czteroletniej kampanii opłynały większość terytorium zbuntowanego państwa, jednak tereny na południe od dzisiejszego Rabatu pozostały niezależne. Zajęte obszary włączono bezpośrednio do Imperium Romanum, tworząc z nich dwie rzymskie prowincje: Mauretanię Caesariensis (zachodnia i środkowa Algieria) oraz Mauretanię Tingitanę (północne Maroko).

Powstanie antyrzymskie z lat 40–44 miało olbrzymie znaczenie dla obszarów, na których dziś znajdują się Casablanca oraz Marrakesz. Tereny te bowiem, znajdując się poza granicami rzymskich prowincji, prawie zupełnie się wówczas wydłubiły. Zniknęły istniejące tam wcześniej osady oraz pola uprawne. Od tej pory to terytorium

Berberowie i Arabowie pod bramami Fezu.

zamieszkiwane było jedynie przez koczownicze plemiona berberyjskie, nazywane w dokumentach rzymskich *Autololes* oraz *Getules*, co prawdopodobnie odpowiada znanym nam z późniejszych czasów plemionom Ait Ullal oraz Gezula. Niestety, niewiele wiemy o ich życiu, gdyż źródła rzymskie ograniczają się jedynie do określania tych koczowników mianem „ludów bardzo wojowniczych”. Świadczy to o tym, że Berberowie z terenów na południe od prowincji rzymskich stanowili zagrożenie dla mieszkańców Imperium Romanum. Z tego powodu utrzymywano stałe garnizony wojskowe na pograniczu Mauretanii, starając się ograniczyć kontakty z Berberami tylko do wymiany handlowej, w trakcie której Rzymianie poszukiwali przede wszystkim żywych dzikich zwierząt, takich jak

słonie czy lwy, które następnie sprowadzali do cyrków.

Na codzienność koczowniczych plemion berberyjskich nie wpływały specjalnie przemiany polityczne terenów północnego Maroka, którego dzieje związane były ściśle z historią Imperium Romanum, a następnie Cesarstwa Bizantyjskiego. Z całą pewnością jednak znaczące musiało być sprowadzenie na te obszary wielbłądów, które dotarły tu w III w. Wiemy również, że kontakty z państwem rzymskim sprawiły, iż wśród Berberów szerzyły się chrześcijaństwo oraz judaizm propagowany przez liczną diasporę żydowską, zamieszkującą w miastach Mauretanii od II w.

Maghreb

W VIII w. Arabowie zaczęli nazywać opanowane przez siebie i zislamizowane tereny Afryki Północno-Zachodniej terminem Maghreb (arab. Zachód).

Pod wpływem nowej religii

Na przełomie VII i VIII w. do północno-zachodniej Afryki dotarł islam, który zachwycił Berberów, choć początkowo przyjmowali go często powierzchownie.

Upadek porządku antycznego na terenach dzisiejszego Maroka związany był z dotarciem muzułmańskich wojsk arabskich, które dążąc na zachód, zaatakowały istniejące tu struktury Cesarstwa Bizantyjskiego. Armia bizantyjska

wspierana przez oddziały Berberów poniosła pierwszą klęskę pod Sufetulą (Sbeitla) w 647 r. Jednak pomimo zwycięstwa siły arabskie zatrzymały swój dalszy przemarsz w kierunku zachodnim, gdyż kalif Usman (574–656) dążył głównie do rozszerzenia państwa na wschód. Dopiero założyciel pierwszej dynastii muzułmańskiej, Umajjadów (661–750; 756–1031) – Mu'awija (602–680) – sprawujący godność kalifa od 661 r., ponownie skierował armię na zachód. Walki początkowo toczono ze zmiennym szczęściem, a przełom w 698 r. spowodowało zdobycie Kartaginy przez Arabów, co ostatecznie zadecydowało o ich dominacji w tej części kontynentu afrykańskiego.

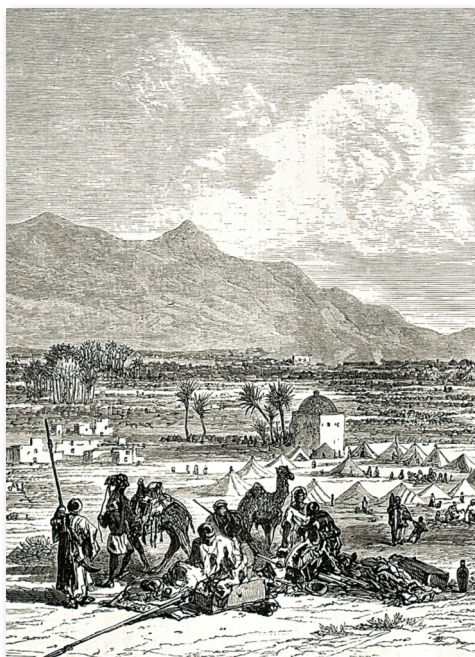
Zwycięstwa arabskie spowodowały bardzo szybkie przyjęcie islamu przez większość berberyjskich plemion zamieszkujących tereny dzisiejszego Maroka. Należy jednak podkreślić, że islamizacja Berberów była bardzo powierzchowna i często ograniczała się jedynie do przyjęcia podstawowych prawd wiary oraz poczucia przynależności do *ummy*, czyli wspólnoty muzułmanów w świecie. Islamizacja taka wystarczała jednak, by w 705 r. włączono obszary podległe Berberom do arabskiej prowincji kalifatu Ifrikija (Afryka). Pozwoliło to następnie jej ówczesnemu gubernatorowi, Musiemu Ibn Noseirowi (640–717) na zaangażowanie wojsk berberyjskich do wyprawy przeciw Wizygotom na Półwysp Iberyjski.

Zwycięstwo nad rzeką Barbate (19 lipca 711 r.) zapoczątkowało podbój większości terenów Hiszpanii (711–718) i utworzenie tam arabskiej prowincji Al-Andalus. Stała się ona bazą do późniejszej ekspansji na tereny francuskie, która została powstrzymana dopiero w 732 r. na polach pod Poitiers.

Uniezależnienie się od kalifów

Zatrzymanie ekspansji arabskiej w połowie VIII w. postawiło przed dynastią Umajjadów nowe problemy. Należało scalić obszar kalifatu oraz stworzyć w nim sprawny aparat administracyjny i porządkowy. To z kolei wymagało sporych środków finansowych, co wymuszało podnoszenie podatków i danin. Działania te wyzwołyły nastroje opozycyjne wśród poddanych.

Gdy w 739 r. gubernator Ifrikiji obciążył dobra berberyjskie wysokim, 20-procentowym po-

Rycina ukazująca grupę Berberów na tle marokańskiego pejzażu.

datkiem, zjednoczone plemiona wystąpiły przeciw Arabom, przyłączając się do herezji muzułmańskiej – charydyzmu. W latach 740 i 742 powstańcy rozbili dwie kolejne wyprawy skierowane przeciw nim przez kalifa, dzięki czemu

Islam

Islam jest religią monoteistyczną, powstała na Półwyspie Arabskim w wyniku objawień, jakich doznał Mahomet (ok. 570–632) w latach 610–632. Posiada ona wspólne korzenie z judaizmem i chrześcijaństwem, jednak muzułmanie wierzą, że proroctwa starotestamentowe i nauki Jezusa, uważanego przez nich za proroka, były jedynie wstępem do końcowych objawień Mahometa. Zostały one spisane po arabsku w Koranie, który jest świętą księgą islamu.

Muzułmanie wierzą w istnienie jednego Boga, zwanego po arabsku Allahem, w aniołów, proroków i ich nauki zapisane w świętych księgach. Ważna u nich jest też wiara w przeznaczenie, czyli w to, że wszystko co przydarza się człowiekowi, wynika z woli Bożej.

Nauczający Mahomet.

Charydżyzm

Charydżyci, zwani często purytanami islamu, to mużłmanie wyznający zasadę całkowitej równości wśród wiernych. Propagują także surową etykę opierającą się na zasadzie, że mużłmanin, popełniając ciężki grzech, wypiera się Boga i przez to staje się niewiernym. Takie poglądy usprawiedliwiają wystąpienia zbrojne przeciw nadużywającym w ich pojęciu władzy, a także zamachy skrytobójcze. Początkowo poglądy te mieściły się w szerokim nurcie islamu. Charydżyci wystąpili przeciw przywódcom mużłmańskim dopiero w trakcie sporów o sukcesję w kalifacie. Gdy rozpoczęły się pertraktacje pomiędzy stronnictwem Mu'awijji (661–680), założyciela dynastii Umajjadów, oraz stronnictwem następców Alego, zięcia Mahometa, charydżyci wystąpili przeciw jednemu i drugiemu, twierdząc, że kalifem może być obrany każdy głęboko wierzący i prawy mużłmanin, „choćby to był czarny niewolnik”.

Charydżyzm rozprzestrzenił się szczególnie wśród plemion nomadów, którzy znaleźli w tym ruchu ideologiczne uzasadnienie dla oporu przeciw podporządkowaniu się scentralizowanej władzy.

uniezależnili się od Arabów, tworząc kilka samodzielnych państewek.

Emirat Barghwata

Najsilniejszym z tych państw był emirat Barghwata, na którego czele stanął Salih Ibn Tarif. Ten wcześniejszy wódz plemienny ogłosił się w 744 r. prorokiem i ułożył nową księgę spisującą w języku berberyjskim objawienie dane od Boga, zwaną, podobnie jak święta księga islamu, Koranem. Składała się ona z 80 rozdziałów poświęconych postaciom biblijnym, zwierzętom i „cudom świata”, zawierając przy tym opisy miejscowych tradycji. Na tym berberyjskim Koranie oparty został system prawny oraz religijny emiratu, który obejmował tereny leżące wzdłuż północnej części afrykańskiego wybrzeża i przetrwał ponad 300 lat aż do lat 60. XI w. Jednym z najważniejszych miast była – leżąca w miejscu dzisiejszej Casablanki – Anfa, przy czym niektórzy badacze uważają ją nawet za stolicę królestwa. Ośrodek ten miał niewielki, bezpieczny port, który odgrywał ważną rolę w utrzymywaniu kontaktów pomiędzy Barghwata i miastami w Al-Andalus. Ich ślady zachowały się zwłaszcza w dokumentach pochodzących z Grenady.

Niestety nasza wiedza o charydżyckim emiracie Barghwata jest fragmentaryczna. Wiemy, że podstawą jego gospodarki było rolnictwo, a od X w. rozpowszechniła się uprawa trzciny cukrowej oraz bawełny. Wiadomo też, że oparta na własnym systemie religijnym władza była tu na tyle silna, że państwo utrzymało niezależność w czasach, gdy w północnym Maroku powstał jednolity kraj rządzony przez dynastię Idrysydów (VIII–X w.).

W połowie XI w. nastąpiło osłabienie władzy andaluzyjskich Abbasydów (750–1258), co odbiło się również na sytuacji na ziemiach marokańskich. W 1052 r. na tereny dzisiejszych Tunezji i Maroka przybyło beduińskie plemię Beni Hilal, które na polecenie egipskich Fatymidów miało się tu osiedlić, aby poskromić buntownicze ludy berberyjskie. Wydarzenie to traktuje się jako początek arabizacji tych plemion. W połowie XI w. na terenach saharyjskich powstał również nowy ośrodek islamu, który dał początek dynastii Almorawidów.

Po prawej: rzymska mozaika w starożytnym Volubilis.

Indeks

- A**
 Abd al-Mumina Ibn Alego,
 plac 224
 Agdala, ogród 231
 Ahmeda al-Bidaouiego,
 plac 109
 Anfa, dzielnica 162
 Armii Królewskiej, aleja
 117
- B**
 Ba'adijn, kubba 200
 Bab Agnaou 190
 Bab Ahmar 192
 Bab al-Chamis 192
 Bab al-Dżadid 192
 Bab Aylen 192
 Bab Debbagh 221
 Bab Doukkala 192, 218
 Bab ed-Debbagh 192
 Bab el Marsa 106
 Bab er Robb 191
 Bab es-Souk 107
 Bab Knob 192
 Bab Ksiba 191
 Bab Marrakesz 106
 Bank al-Maghrib 122
- C**
 Casablanca Stock
 Exchange 117
 Casablanca Voyageurs 121
 Chrob ou Chouf, fontanna
 198
 Circuit de la Palmeraie 233
 Corniche, La 160
- D**
 Dar al-Glawi 218
 Dar al-Machzen 232
 Dar Mnebhi 201
 Dar Si Saïd 211
 Dżemaa el-Fna 178
- E**
 Excelsior, hotel 112
- F**
 Félix Houphouëta-
 Boigny'ego, bulwar 116
- H**
 Hank, Al-, latarnia morska
 157
 Hassana II, meczet 138
 Hivernage 225
 Hyatt Regency, hotel 113
- K**
 Kaliz 222
 Kościół Matki Bożej
 z Lourdes 137
 Kościół pw. Najświętszego
 Serca Jezusowego 129
 Kutubijja, meczet 181
- L**
 Ligi Arabskiej, park 129
 Lincoln, hotel 119
 Littorina, jaskinia 161
- M**
 Mahakma du Pacha 136
 Maison Tiskiwin 210
 Majorelle, Ogrody 226
 Mamounia, La, hotel 216
 Marché Central 120
 Meczet Ibn Jusufa 199
 Meczet Jakuba al-Mansura
 214
 Medresa Ibn Jusufa 196
 Menara, ogród 225, 228
 Muhammada V, bulwar 117
 Muhammada V, plac 129
 Muzeum Sztuki Islamskiej
 227
 Muzeum Żydów
 Marokańskich 162
 Mwassin, meczet 202
- N**
 Narodów Zjednoczonych,
 plac 112
- P**
 Palmeraie, La 232
 Pałac el Bahia 208
 Pałac el-Badi 204
 Pałac Królewski 132
 Pałac Sprawiedliwości 125
 Place des Ferblantiers 204
 Poczta Główna 124
 Prost, Henri Leon 114
- R**
 Rialto, kino 118
 „Rick's Café” 155
- S**
 Sidiego Abd er-Rahmana,
 klasztor 161
 Skala 155
 Sour Jdid 156
 Stara medyna 104
- T**
 Teatr Królewski 224
 Tnaker 109
 Transatlantique, hotel 119
 Twin Towers 131
- V**
 Villa des Artes 131
- W**
 Wielki Meczet 108
 Wolności, plac 224
- Z**
 Zawija Sidiego
 Bu-I-Abbasa 220
 Zawija Sidiego
 Muhammada Ibn
 Sulaimana al-Jazulego
 221

Casablanca i Marrakesz

Przygotowanie edycji

Jacek Małkowski

Aleksandra Marczuk, Wydawnictwo Astra; Kraków

Tekst

Gabriela Snaczke

Stanisław Szuro

Redakcja

Magdalena Szymkuć

(Historia i Wademekum)

Magdalena Matyja-Pietrzyk

(Zwiedzanie)

Korekta

Anna Brzęcka

Skład i przygotowanie do druku

Wydawnictwo Astra; Kraków

Layout

Jacek Małkowski

WYDAWCA

Mediaprofit Sp. z o.o. Nova Sp. Kom.

02-591 Warszawa

ul. Batorego 18/202

tel. (22) 825 74 29

biuro@mediaprofit.pl

**Edycję serii *Miasta Marzeń* przygotowano
we współpracy z Agorą S.A.**

Producent wydawniczy

Małgorzata Skowrońska, Robert Kijak

Opieka redakcyjna

Dariusz Fedor

Koordynacja projektu

Magdalena Kosińska

Druk i oprawa

TZG Zapolex, Sp. z o.o.

Wydanie I

Warszawa 2012

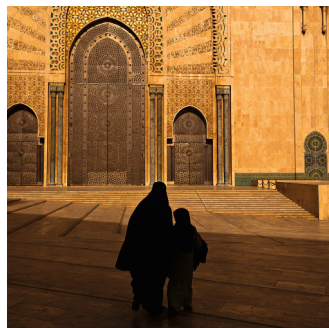
Copyright for Polish edition © Mediaprofit 2012

ISBN SERII 978-83-61809-57-9

ISBN 978-83-61809-72-2

MIASTA MARZEŃ

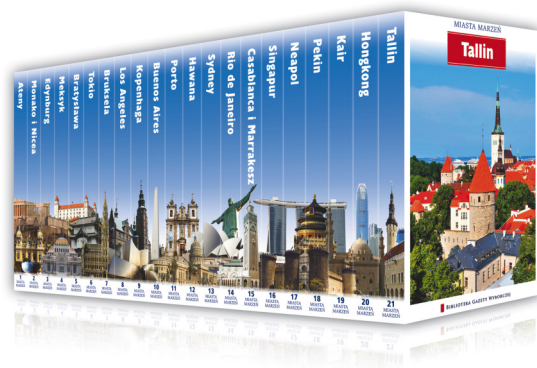
Casablanca i Marrakesz

Miasta Marzeń: 21 wyjątkowych zakątków świata • Dzieje, zabytki, ludzie
• Legendy, tradycje, osobliwości • Lokalne specjały, sprawdzone trasy,
praktyczne rady • 21 niezwykłych podróży z pewnym przewodnikiem.

W serii między innymi:

**Singapur, Neapol, Pekin,
Kair, Hongkong, Tallin**

Patroni medialni:

gazeta
WYBORCZA.PL

Gazeta.pl

metro

złote przeboje

ISBN 978-83-61809-72-2

9 788361 809722

Cena książki 29,99 zł (w tym 5% VAT)

INDEKS 273619

Kolekcję lub brakujące tomy można zamówić na www.kulturalnysklep.pl lub pod numerem telefonu 801 130 000

Niedostępne w wersji demonstracyjnej.

Zapraszamy do zakupu

pełnej wersji książki

w serwisie

